

SLOVENSKI POGOVORNI JEZIK

To je prosta govorna zvrst slov. jezika. Imamo ga dveh stopenj: splošno-slovenski pogovorni jezik, bliže zbornemu jeziku, je njegova višja stopnja, nižja pa pokrajinsko pogovorni jeziki, bliže geografskim narečjem. Splošno-slovenski p. j. se opira predvsem na govor Ljubljane in je obdelan glasoslovno, oblikoslovno, naglasno, pisno, sintaktično in glede besednega zaklada na podlagi 4 kontrastnih besedil. Bibliografija.

This is a free colloquial type of Slovene language. It consists of two levels: the common Slovene colloquial language, which is closer to "stage" language; and the lower level are regional colloquial languages, closer to geographic dialects. The common Slovene colloquial language is based mainly upon the language spoken in Ljubljana and it is discussed phonetically, morphologically, syntactically, with regard to accentuation, written language and vocabulary on the basis of four contrastive texts. Bibliography.

Slovenci imamo poleg najvišje, t. i. zborne zvrsti knjižnega jezika, še pogovorno. Razlika med obema zvrstema je v izreki, oblikoslovju, skladnji in besedju s frazeologijo vred. Najbolj očitna je razlika prav v izreki; vendar tudi v drugem ni majhna.

Preden o pogovornem jeziku povemo kaj več, si natančneje oglejmo zorno zvrst knjižnega jezika.

Nosilci zbornega jezika so pisci strokovnih in znanstvenih knjig, pisatelji in pesniki ter prevajalci; ljudje, ki s članki in razpravami oskrbujejo dnevne in druge periodične časopise; tisti, ki v podjetjih in ustanovah — kulturnih, političnih, družbenih — skrbijo za uradno pisno obveščanje in za najraznovrstnejšo, zlasti tudi tehnično dokumentacijo. Tudi v privatnih pismih in dnevnikih navadno uporabljamo zorno obliko knjižnega jezika.

Zborni jezik se torej predvsem oz. najprej piše. Njegova govorna oblika je največkrat branje, v posebnih primerih recitiranje in dekla-

miranje, v gledališču, na filmu (dostikrat tudi na televiziji) pa obnavljanje napisanega (natisnjenega) na pamet.

Bere se zborni jezik zlasti veliko na radiu: pogosto berejo politični in družbeni delavci, duhovniki, predavatelji in učitelji. Recitirajo in deklamirajo ga učenci, (gledališki) igralci, na radiu in televiziji, člani kulturnoumetniških društev in drugi ob proslavah ipd. Naučeno besedilo govorijo na pamet igralci v dramskih delih na gledališkem odru, večkrat politiki in družbeni delavci, verniki v molitvah ipd.

Seveda se zborni knjižni jezik govori tudi prosto, tj. ne po vnaprejšnji natančni pisni predlogi. Govorijo ga zlasti v šolah učitelji in učenci vseh vrst, predavatelji pred izobrazbenim, športnim in drugačnim javnim zborom, politiki pred političnim zborom. — Ljudje, na katere se obračajo, so pred govornikom večinoma dejansko zbrani (v razredu, predavalnici, v javni dvorani ipd.) ali pa tvorijo zbor kot poslušalci radia ali zvočnika, kot gledalci televizije ipd. Zborna oblika knjižnega jezika, skratka, uporabljamo zmeraj takrat, kadar imamo pred sabo nekak javen zbor poslušalcev, še posebej, če so izobrazbeno, narečno ali socialno neenaki.

Zborna zvrst knjižnega jezika je dovolj natančno opisana in predpisana v slovnici in slovarju knjižnega jezika; ima ustaljeno pravorečje in pravopis in tudi stilistiko; ker ima vse to tudi daljše ali krajše izročilo, se oblike zbornega jezika povprečno dobro zavedamo.

Kako pa je s pogovorno zvrstjo knjižnega jezika?

Kot že ime pove, je to zvrst, ki se goji predvsem v pogovoru. Pri pogovoru nimamo na eni strani govorečega, na drugi strani pa množičnega poslušalca, ampak se govoreči izmenoma spreminja v poslušajočega, poslušajoči pa v govorečega. Drug drugemu sta navadno blizu, zato si dobro vidita izraz obraza, pomagata pa si tudi s kretnjami. Dostikrat sta tudi sredi stvari, o katerih govorita ali razpravljata. Vse to vpliva predvsem na skladnjo pogovornega jezika, ki je deloma drugačna kot v zbornem govoru. — V glavnem privatni značaj pogovornega jezika pa dopušča večjo uveljavitev jezikovnih značilnosti vsakdanjega občevalnega jezika v družini.

Ta navadna govorica je v veliki meri močno narečno obarvana, vendar se je v srednje izobrazbenih krogih od prvotnega narečja v marsičem oddaljila. To pa tako, da se je približala slovenskemu zbornemu govoru.

V katerih tipičnih položajih pa se uporablja pogovorni jezik?

V pogovornem jeziku se sporazumevata strokovnjaka (ali več strokovnjakov) o katerikoli problematiki; tako govorita potnika v vlaku, avtobusu, letalu ali na ladji; tako se potniki sporazumevajo s prevod-

nikom, prodajalcem vozovnic ali vstopnic, kupec s prodajalcem, bolnik z zdravnikom, nadrejeni s podrejenim na delovnem mestu (v tovarni, pisarni); tako se kramlja v kavarni ali privatnem stanovanju o zadevah kulture, civilizacije, politike in tehnike, dostikrat tudi reporter z radia ali televizije z intervjuvancem športnikom, samoupravljavcem, lahko tudi s kulturnim delavcem ipd.

Tak pogovorni jezik so slovenski jezikoslovci doslej nakazali le splošno.¹ Več ali manj določena mu je le kaka značilnost: npr. izgovor *reku*, *vidu*, *govoru* za samo zbornu *rekaŭ*, *videu*, *govoriu* ali tako imenovani kratki nedoločnik, tj. nedoločnik brez končnega *i* in pogosto z drugačnim naglasnim mestom in nosilcem naglasa (npr. *délat*, *nôsit*).²

¹ Bistvena bibliografija, nanašajoča se na pogovorni jezik: 1. *Breznik-Ramovš*, Slovenski pravopis, Ljubljana, 1935, str. V–VI. 2. *Mirko Rupel*, Slovensko pravorečje, Ljubljana, 1946, str. 19–20. 3. Slovenski pravopis. Izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Ljubljana, 1950, str. 54, § 78. 4. *Božo Vodušek*, Pripombe k Slovenskemu pravopisu, Novi svet, 1950, Ljubljana, zlasti na str. 1149–1152. 5. *Anton Bajec*, Kako je rasel naš knjižni jezik, Slovenski poročevalec (dalje SPor), 1951, šte. 63–74, zlasti 10. nadaljevanje. 6. *B. Vodušek*, O Slovenskem pravopisu in o jezikovnih načelih, SPor 1951, šte. 141–150; zlasti šte. 146 in 147. 7. *Jože Javoršek*, Tak kot niso vsi oziroma Armand Salacrou v režiji Franceta Jamnika na ljubljanskem odru, SPor 1953, 8. XI., str. 10. 8. *Vladimir Skrbinišek*, Tak kot niso vsi oziroma Armand Salacrou v režiji Franceta Jamnika na ljubljanskem odru, 20. in 21. XI., št. 274 in 275. 9. *J. Javoršek*, Odgovor Vladimiru Skrbinski, SPor 1953, št. 281, str. 5, 28. XI. 10. *V. Skrbinišek*, Še en odgovor, SPor 1953, št. 285, str. 4. 11. *Božo Vodušek*, Kakšen naj bo naš odorski jezik? Ali imamo pogovorni jezik na odru in ali ga imamo v življenju? SPor 1953, št. 296, str. 4, 16, XII. 12. *V(id) L(apajne)*, Pogovorni jezik in film, SPor, 1953, 22. XII. 13. *A. Bajec*, O pogovornem jeziku, Jezik in slovstvo (dalje JiS) 1955/56, str. 161–165. 14. *Vinko Gaberski*, O pogovornem jeziku, JiS 1956/67, str. 127. 15. *Jože Toporišič*, Jezik slovenski (slovenački), Enciklopedija Jugoslavije IV, Zagreb, 1960, str. 500. 16. *France Bezljaj*, O slovenskem jeziku. Naši Razgledi (Ljubljana), 1961, str. 389–390. 17. *J. Toporišič*, Slovenski knjižni jezik, 1, Maribor 1965, str. 18–21. 18. *Breda Pogorelec*, Vprašanja govorjenega jezika. Jezikovni pogovori, Ljubljana, 1965, str. 132–156.

² Prim. iz 1. opombe št. 1, str. VI: pogovorne oblike *réku*, *kótu*, v slovarju tudi kratki nedoločniki, npr. *hódit*; št. 2, str. 19: *je prinesu*, *je šù*, *kótu*, *je čù*, *prijatu*, *mótit*, *mólit*, *obtêsat*, *obôlet*, *obfnit*, *oblêč*; št. 3: *réku*, *téku*, *šù*, *hótu* — *hódit*, *prósit*, *kupovât*; kratki nedoločnik navaja tudi Vodušek v št. 11, pri deležniku na -l pa za pogovorni jezik zavrača tudi izgovor pisanega -al kot -aŭ (ni jasno, ali želi izgovor -ou ali -u).

Največ oblik za pogovorni jezik je imel v evidenci A. Bajec v št. 13. Kot oblike, ki bi v pogovornem jeziku utegnile motiti, navaja izgovor *delou* in *zajne* (= delal, zanje); dalje pripominja, da Ramovš ni bil za kratke nedoloč-

V slovenskem pravorečju 1946 je M. Rupel z odobritvijo F. Ramovša o pogovornem jeziku zapisal še, da je zanj značilen tudi manj napet izgovor;³ to se da razumeti tako, da zlasti kratki samoglasniki, npr. *i* u *a* *ə*, niso tako izraziti kot v zborni izreki (na kar je že pred tem opo-

nike z reducirano glagolsko pripono (tip *nóst*, *ogórt*). Pri del. na -l je Bajec registriral naslednje dileme pogovornega jezika:

<i>ubiŷ</i>	<i>ubû</i>	<i>ubòŷ</i>
	<i>šû</i>	<i>šòŷ</i>
<i>dotáknu</i>	<i>dotáknû</i>	<i>dotáknòŷ</i>
<i>míslŷ</i>	<i>míslu</i>	
<i>délaŷ</i>		<i>déloŷ</i>
<i>končâŷ</i>		<i>končòŷ</i>
<i>sedèŷ</i>	<i>sedû</i>	<i>sedòŷ</i>

Poskusno, tj. z vprašajem, postavlja tudi še naslednje kategorije v zvezi z možno vokalno redukcijo: 1. velelnik *nês*, *vzdignte*, *mislte*; — 2. sedanjik: *nosm*, *pravjo*, *obeste*; — 3. množinski deležnik moškega spola na -l: *prosil*, *vzdignâl/vzdignli*. 4. VI. glagolska vrsta: *verjem*, *varvat*; — 5. v sklanjatvah: *na ur*, *dvic* (devici), *mišm*, *pred cerkujo*, *spomlad*, *jesen*, *od žalost*; — 6. pri pridevniki: *mojga*, *tačga*, *vsakmu*, *posebnga*; — 7. nenaglašeni ali kratki naglašeni -aj: *zadej*, *sej*, *dej*, *tukej* ali *tuki*, *krej*, *delej*; — 8. nenaglašeni ali kratki naglašeni -ay: *žou*, *proŷ*, *vesloŷ*, *kukoŷca*; 9. polglasnik v zadnjem zlogu: *palc*, *lovc*, *petk*, *človk*, *ljubk*, *jarm*, *dolžn*, *botr*, *bresku*, *topu*, *bazg* — 10. kratka naglašena *i* in *u*: *sât*, *dâm*, *krâh*, *kâp*; — 11. nenaglašena *i* in *u* ob zvočnikih: *palca*, *pestrna*, *pasha* (pazduha), *natakarca*, *kladu* (kladivo); — 12. v dosti rabljenih besedih, zlasti prislovi: *tud*, *al*, *zarad*, *štir*, *snoč*, *tolko*, *men*, *bla*, *ble*, *bli*, *per*; *de*, *k* (ker), *kât* (kot), *jest* (jaz).

Bajec opozarja tudi na narečne pogovorne značilnosti, gorenjske: *let*, *jabuk*, *na otók*, *enmo kmét*, *v kóš*, *po žvot*, *na gnój*, *urata*, štajerske: *megla*, *praf*, *nesa* (nesel), *kraj*. Posebej omenja tudi knjižno *lj* in *nj*: gorenjsko *kona*, kraševsko *konja*, dolensko *kojna/koja*.

B. Pogorelec (št. 18) ne loči dosledno govornega jezika od pogovornega, zato ni mogoče natančno povedati, katere značilnosti je treba pripisati pogovornemu jeziku. O pogovornem jeziku govori izrecno zlasti na str. 150 do 156. Redukcijske kategorije se sučejo v obsegu Bajčevih točk, so pa nekatere tudi nove (npr. *ne morš*). Obseg samoglasniške redukcije določa z besedami: »Končni samoglasnik je opuščan v primerih *guvuril*, *moralên* — za *govorili* in *moralno vprašanje*, *prepričan* namesto *prepričani*, to je pri glagolih, pridevniki in prislovi, pri besedah, ki jih mnogokrat izgovorimo in so v našem spominu avtomatizirane. Manj pa je opuščanja v primerih, ko je izraz za govornika neobičajen, nov in prihaja v pogovor iz višje jezikovne plasti, največ torej iz pisanega knjižnega jezika.«

³ N. m., str. 19.

zarjal S. Škrabec⁴). Hkrati je na istem mestu rečeno, da je tak pogovorni jezik šele v nastajanju.

Pogovorni jezik⁵ nam je za vso Slovenijo potreben kolikor toliko enoten. Šele za posnemanje navadnega vsakdanjega govorjenja pa kaže določiti tudi njegove pokrajinske inačice, npr. ljubljansko, gorenjsko, sev.-vzh. štajersko, primorsko, morda tudi koroško. Splošnoslovenski pogovorni jezik je koristen npr. zlasti tudi v gledališču v prevedenih konverzacijskih dramah, ali pa v izvirnih domačih, ki po svoji snovi niso ozko pokrajinske, ipd.

Kakor zbornemu jeziku je tudi splošnoslovenskemu pogovornemu jeziku njegova najnaravnejša podlaga jezik zemljepisnega, političnega in kulturnega središča Slovenije, tj. jezik Ljubljane in njene okolice.⁶ Njegove značilnosti bomo najlažje spoznali ob konkretnem primeru.

⁴ Npr. že v svoji prvi razpravi O glasu in naglasu...

⁵ Tako je v bistvu že v SP 1935, kjer se za pogovorne proglašajo le ena pogovorna varianta zborne glasovne skupine -əy, namreč le -u, ne pa npr. tudi vzhodnoštajerski in prekmurski -o ali -a; prav tako le kratki nedoločnik tipa *nošit*, ne pa tudi tipa *nosit* ali sploh štajerski dolgi nedoločnik (delati). Gl. še točko 6.

⁶ Prim. že pri B. Vodušku (štev. 11): »Gre samo še za kraj, kje se ta občevalni oziroma pogovorni jezik govori, me boste vprašali. No vendar, v Ljubljani, v prvi vrsti v Ljubljani, potem pa tudi — le z majhnimi razločki — v Mariboru in Celju, kakor sploh v vseh naših mestih, trgih in industrijskih središčih. Nič zato, da ponekod nosi nekoliko bolj jasne sledove obdajajočih ga dialektov, bistveno je to, da obstoji in da v slovenski deželi izobraženci in sploh mestni prebivalci konec koncev kljub vsemu skeptičnemu vpraševanju vendarle v glavnem že govorimo en skupen slovenski pogovorni jezik, ki po svoji vsebini in obliki nikakor nima samo vrednosti poljubnega izmed naših kmečkih dialektov, ampak ima kljub temu, da se ne ujema natančno z uradnim pisanim jezikom, vso zedinjevalno vlogo in kulturno poslanstvo skupnega kulturnega jezika.« In še: »Njegove značilnosti so manj v gramatičnih oblikah kot v besednem zakladu in izgovorjavi. Naš občevalni ali pogovorni jezik ne pozna cele vrste besed, ki so v pisanem jeziku zelo pogoste [...]. Ne pozna pa tudi tiste prisiljene izgovorjave, za katero se naši lingvisti prepirajo že okoli sto let in ki je kriva za sedanje uradno evkanje, ivkanje in avkanje v nenačeljenih končnih zlogih (*rekeu*, *zgubi*, *delaj*), ki je prav tako zgolj historično rekonstruirano, kakor je bilo slovito Ilešičevo, od Cankarja na vekomaj osmešeno elkanje: 'ena jedelj pomaranča'.«

Primerjavo med zorno, pogovorno in ljubljansko narečno inačico slovenskega jezika najdeš že v Ruplovem Slovenskem pravorečju (str. 19) v naslednjem besedilu:

z b o r n a v a r i a n t a : *se mi ne ljubi delati in nositi, prijatelj; grém u šiško; ga bom jutri prinésəy; kam pa je šəy;*

Spodaj imamo besedilo v štirih variantah: v obliki zbornega jezika, splošnega pogovornega, pokrajinsko pogovornega in nazadnje v obliki zemljepisnega ljubljanskega narečja.^{6a}

Zborna inačica

Pomenek v gostilni

- B: No, si me le našla tu v gostilni?
Si opravila izpit, Marjeta?
- M: Hvala, sem. Kaj pa ti, Barbara, imaš vse za na pot?
- B: Vse je lepo zloženo v teh dveh torbah.
- M: Kaj pa stanovanje?
- B: V redu, Marjetka: vse je pometeno in zglajeno, pipe zaprte, plin tudi. Ali nisem bila pridna?
- M: In bojler si izključila in rože zalila?
- B: Tudi bojler je izključen in rože zalite.
- M: Ti si res Barbara! Natak, jedilni list, prosim!
- N: Nimamo ga, lahko pa povem. Ali bosta juho?
- M: Juhe ne bi, ali ne Barbara? Pečenko bom, svinjsko, s krompirjem in zeleno solato.
- N: Svinjske pečenke nimamo, se še peče, pač pa telečjo.
- B: Jaz bi pa raje naravni zrezek.
- N: Samo dunajskega lahko dobite ali pa kotlet.
- B: Pa kotlet z rižem in peso.
- N: Pese žal ni, lahko vam prinesem kumare.
- M: Prinesite nama tudi kruha!
- N: Črna ali belega?
- M: Črna.

Splošna pogovorna inačica

Pomenek v gostilni

- B: Nò, s me le našla tu v gostilni?
S naredila izpit?
- M: Hvala, sem. Kaj pa ti, Barbara, a imaš vse za na pot?
- B: Vse je lepo zloženo v teh dveh torbah.
- M: Kaj pa stanovanje?
- B: V redu, Marjetka: vse je pometeno in zglajeno, pipe zaprte, plin tud. A nisem bla pridna?
- M: Pa bojler s izklučla in rože zalila?
- B: Tud bojler je sklučen in rože zalite.
- M: Ti s res Barbara! Natak, jedilni list, prosim!
- N: Nimamo ga, lahko pa povem. A bosta juho?
- M: Juhe ne b, a ne, Barbara. Pečenko bom, svinjsko, s krompirjem in zeleno solato.
- N: Svinske pečenke nimamo, se še peče, pač pa telečjo.
- B: Jàz b(i) pa raj naravni zrezek.
- N: Samo dunajskəga lahko dobite al pa kotlet.
- B: Pa kotlet z rižem in peso.
- N: Pese žàl ni, lahko vam prinesem kumare.
- B: Prineste nama tud kruha.
- N: Črn̑a al bel̑a?
- B: Črn̑a.

pogovorna varianta: *se mi ne ljubi delat in nòsit, prijatu; grem u šiško; ga bom jutri priněsu; kam pa je šù?*

narečna varianta: *səm na lub delat ən nòst, pərjatu; grém u šiška; gam jutər pərněsu; kam pa j šù?.*

^{6a} Zborna inačica je vzeta iz moje knjige Zakaj ne po slovensko — Slovenci by Direct Method, Ljubljana 1969, str. 127—128.

- N: Žal ga nimamo, prinesel bom pe-
civo. Piva seveda ne bosta ali
vina?
- B: Prav res da ne. Sok bova pili, bo-
rovničevega.
- N: Borovničev je pošel. Prinesem ja-
bolčnega?
- M: Vi imate pa res samo to, česar ne
želiva.
- N: Kaj pa mineralna? Ker je raden-
ska šele naročena, bosta skoraj
gotovo rogaško. Ali pa se motim?
- M: Da, motite se, gospod natakak!
Greva drugam, da bova postre-
ženi, kot želiva!

- N: Žāl ga nimamo, prinesu bom pe-
civo. Piva sevāda ne bosta al
vina?
- B: Prāv res da ne, sok bova pile,
borovničevga.
- N: Borovničev je pošol. Prinesem ja-
bolčnga?
- M: Vi imate pa res samo to, kar no-
čeva.
- N: Kaj pa mineralna? Ker smo ra-
densko šele naročil, bosta skoraj
gotovo rogaško. Al pa se motim?
- M: Ja, motte se, gospod natakak; gre-
va drugam, da bova postrežene,
kakor hočeva!

Pokrajinska pogovorna inačica
Pomenk v gostiln

- B: No, s me le najdla tlē v gustiln?
S nardila izpit?
- M: Hvala, sem. Kaj pa ti, Barbara, a
maš vse za na pot?
- B: Vse j lepo zložēn v teh dveh
torbah.
- M: Kaj pa stanvajne?
- B: V redu, Marjetka: vse j pometēn
in zglajēn, pipe zaprte, plin tud.
A nisem bla pridna?
- M: Pa bojler s izklučla in rože zalila?
- B: Tud bojler je sklučen in rože za-
lite.
- M: Ti s res Barbara! Natakak, jediln
list prosēm!
- N: Nimamo ga, lahkó pa povēm. A
bosta juho?
- M: Juhe nē b, a ne, Barbara. Pečenko
bom, svinsko, s krompirjem in
zeleno solato.
- N: Svinske pečenke nimamo, se še
peče, pāč pa telečjo.
- B: Jāz bi pa raj naravn zrezek.
- N: Sam dunajskāga lahkó dobite al
pa kotlēt.
- B: Pa kotlet z rižēm in peso.

Ljubljansko narečje
Pumenk v gostiln

- B: No, s me le nájdlā tlē/**tuki** v gu-
stiln? S nardila izpit?
- M: Hvala, sem, Kaj pa tí, Barbara, a
máš vsē za na pot?
- B: Vsē j lepó zlužēn v tēh dvēh tór-
bah.
- M: Kaj/**kugá** pa stanvajne?
- B: V redu, Marjétka. Vse j pumetēn
in zglajēn, pipe zapfēte, plin tud.
A nís(e)m bla pridna?
- M: Pa bojler s izklučla in róže zalila?
- B: Tud bojler je sklučen in rože za-
lite.
- M: Ti s res Barbara! Natakak, jediln
list prosēm!
- N: Nimamo ga lahkó/**lohkā** pa pu-
vem. A vsta juho/**župo**?
- M: Juhe nē b, a ne, Barbara. Pečenko
bom, svinsko, s krumpírjem in ze-
lēno sulato.
- N: Svínske pečēnke nimamo, se še
pēče, pāč pa telečjo.
- B: Jēs(t) b pa ráj naravn zrezek.
- N: Sám dūnejskāga lahkó/**lohkā** du-
bite al pá kutlēt.
- B: Pa kutlēt z rižēm in peso.

- N: Pese, žov ni, lahko vam prnesem kumare.
 B: Prneste nama tud kruha.
 N: Črnga al belga?
 B: Črnga.
 N: Žov ga nimamo, prnesu bom pecivo. Piva sāvade ne bosta al vīna?
 B: Prov res dā ne, sók bova pile, borovničāvga.
 N: Borovničāv je pošov/pošū. Prnesām jábučānga?
 M: Vi mate pa res sam to, kār nočva.
 N: Kaj pa mineralna? K smo radensko šele naróčal, bosta skôr gotov rogaško. Al pa se motām?
 M: Ja, motte se, gospod natakar; greva drgām, de bova postrežene, kakor hočva.
- N: Pése, žòv ní, lahkó vama prné-sām kumare.
 B: Prněste nama tud krúha.
 N: Č(ə)r(ə)nga al belga?
 B: Č(ə)r(ə)nga.
 N: Žòv ga nímamo, prnésu bom pecivo. Piva sāvade na bosta/návta al vīna?
 B: Pròv rés dā ne, sok bova pile, buruvníčāvga/uga.
 N: Buruvníčāv/u je pušòv/pušū. Prnesām jábučānga?
 M: Vi mate pa rés sám tó, kār nočva.
 N: Kaj pa minerálna? K smo radensko šele naróčal, bosta/vsta skôr gutòv rugaško. Al pa se motām?
 M: Já, motte se, guspod natakar: gréva dārgām, dā bóva pustréžene, kukār hóčva.

Glavna razlika med zborna in splošno pogovorno zvrstjo knjižnega jezika je v glasovju, oblikoslovne razlike pa so pretežno posledica glasovnih.

1. Glasoslovne značilnosti

Nenaglašeni *i*, *u* in ena vrsta *e* (tj. nekdanji jat, ki se npr. na Dolenjskem izgovarja, če je dolg in naglašen, kot *ej* ali *aj*) izginejo ali pa se pogosto izgovarjajo kot *ə*.

Glas *i* se izgubi na koncu besede:

a) v nedoločniku: *delat*, *zvožit*;

b) v velelniku *nēs*, *prós*, *króz*; tako tudi v množini in dvojini *-mo-te -ta*;

c) v del. na *-l*, množina, m. spol: *smo* (*ste*, *so*) *délal*, *prosíl*, *nêsl*;

č) v končnicah *-ami*, *-emi*, *-imi* : za *goram*, z *goslim*, za *tem visokim goram*;

d) v posameznih prislovih, veznikih, predlogih, ki se rabijo zelo pogosto: *snóč*, *ponóč*, *gór*, *dól*; *kól*, *nék*, *najrajš*; *al*, *tud*; *nek*, *kater*; *zarad*;

e) v daj. in mest. ed. osebnih zaimkov: *mên*, *têb*, *sêb*;

f) v dol. obliki pridevnika, če ima določni člen *ta*: *ta mlad*.

Sredi besede:

a) glagolska pripona *-i-*: *bav-u -la -lo -li*, *mahn-u -la -lo -li*;

b) v priponi *-ica*: *Ljubljanca, Katrca, ribca*;

c) v posameznih primerih: *je blà (-ó)*, *so blí -è -à*, *sta blà -ì -è*; *tolko, kolko*;

č) v pomožniku *si bi* (kadar se lahko nasloni na spredaj stoječo besedo (a *s bil tam*, a *b dal to na mizo*).

Kadar bi zaradi izginotja *i*-ja prišlo do soglasniškega sklopa nezvočnik + zvočnik na koncu besede ali pred soglasnikom, dobi zvočnik predse *a* ali pa se izgovarja zložno: tako velelnik (*vzdign* = [*vzdigən* ali *wzdign*], *vzdignte*) ali deležnik na *-l* (*vzdignla*). V takih primerih *-i* lahko tudi ostane; *vzdign -te* torej govorimo [*wzdigən* ali *wzdigni*].

Nenaglašeni *-il* deležnika na *-l* v obliki za moški spol ednine se izgovarja *-u* (*nôsu, dvígnu*), *-il* pa *-òu* (*ubòu*). V pogostnih besedah se kratki naglašeni *i* lahko izgovarja kot *a* ali kot široki *i* (*nìt, nìč, mìš, sìt*). Sedanjíško glagolsko pripono *-i* lahko govorimo tudi kot polglasnik, torej [*prosim*] ali [*prosəm*].

Ohranimo pa *i* v zaimku *ki*, v predlogu in predponi *pri* (*pri mên, prijatu*), sploh v moškem im. mn. (razen pri deležniku na *-l*), v rod., daj. in mest. ednine (razen pri osebnih zaimkih) ter v nenaglašeni nikalnici (*ni* = *nikjér*).

E iz jata odpade v podobnih tipih kot *i*: *vid-u -la -o -i*; *lepga lepmu*; *-èl* v deležniku se večinoma že govori *-éu*; v pogosto rabljenih besedah pa se nenaglašeni nekdanji jat lahko izgovarja kot *a* ali *e*: *o lepem, človek, sedét, deklè, videt, sèm* (prislov), *svèt* (npr. izvršni), *težkega, dejáti*. Tip *jasnga* se izgovarja *jasnga* ali *jasənga*.

Nenaglašeni *u* se izgublja le v tipu *vérjem* (< *verujem*, in potem tudi v nedoločniku manjka *o: vérvat*). Kratki naglašeni *ù* se pred soglasnikom lahko izgovarja kot *u* ali kot *a*, nenaglašeni *u* iz osnove pa ostane: *ubíti, ljudjé, Ljubljana, drugàm*.

Polglasnik pripone *-əc* se izgubi za zvočnikom, če se tudi sicer izgubi v roditelniku: *žganc, bralc, sive*.

Beseda *prijatelj* se lahko izgovarja *prijatu*.

Kratki naglašeni ali nenaglašeni *a* pred *u* (pisano *av* ali *ál*) se izgovarja lahko tudi kot *o* (torej *pràu* in *pròu*, *žàu* in *žòu*, *zaklàu* in *zaklòu*), pred *j* pa tudi kot *ej* (torej *zdàj* in *zdèj*). Veznik *da* se lahko izgovarja tudi *de*.

Soglasniški sklop *lj* se v navadnih besedah izgovarja kot *l* tudi v položaju pred samoglasnikom (*Lublana*); kot *lj* se izgovarja, če *j* za-

čenja pripono ali končnico (*bivolji, s soljo*) in da ne pride do homonimije: *dalja — dala*.

2. Oblikoslovne značilnosti

Z glasovnimi značilnostmi splošnega pogovornega jezika so v veliki meri podane tudi že oblikoslovne.⁷ Določna oblika pridevnika se lahko izraža z nesklonljivim spolnikom *ta*: *ta mlad, ta mlada, ta mladga* ip. V imenovalniku dvojine ženskega spola je običajna končnica *-e* namesto *-i*: *Sva hodile, sva prišle*; prim. še *Markota, pêčt, pêč* ipd.

3. Naglas

Naglas splošnega pogovornega jezika se loči od zbornega predvsem pri nedoločniku in velelniku.⁸ V pogovornem nedoločniku je naglas na istem zlogu kot v deležniku na *-l* moškega spola: *nôsit, pêljat, krôžit, písat, krénit* ipd. Tudi naglašeni samostalni je načeloma prav tak. Če pa je naglas na zadnjem zlogu, je tako: *à* je vedno kratek, torej *dât, pobràt, pâst* (le *stat* in *bat* sta lahko tudi dolga); *i* je lahko tudi kratek, torej *morít* in *morít, pít* in *pít*; *é* in *ó* sta zmeraj dolga, če sta ozka, torej *trpét, strét, góst*, in kratka, če sta široka: *nèst, bôst, pêč*; zbornemu govoriti ustreza *govôrit* ali *govorít*. — V velelniku je naglas rad nepremičen: *nês — nêste, pêlj — pêljte*; mogoče pa je torej tudi *pêlji — peljíte*.

4. Pisava

Pogovorni jezik pišemo tako kot knjižni, le da ne zapisujemo spuščenih samoglasnikov. Torej pišemo polglasnik *z* *e, u* z *v* ali *l*; *àl — àv* izgovarjamo lahko tudi kot *-ov, -aj*, pa *ej*. Včasih kaže posebej zaznamovati izgovor črke *l* kot *u*: prim. *belga*.

⁷ Že *Vodušek* je o tem pisal, da so značilnosti pogovornega jezika »manj v gramatičnih oblikah kot v besednem zakladu in izgovarjavi«. Pri *Francetu Bezlaju* (št. 16) pa o tem beremo: »Zelo konservativen pa je /pogovorni jezik/ na področju gramatične strukture. Ne moremo z gotovostjo trditi, da se je sploh kakšna morfološka ali sintaktična normirana knjižna oblika, ki ni bila čisto in splošno ljudska, uveljavila do sedaj v pogovornem jeziku. /.../ Pogovorni jezik ima svoje lastne poglede na rabo duala, ni ga posplošil in celo končnice so drugačne kakor v knjižnem jeziku. Isto velja za genitiv negacije, za pasiv, za pluskvamperfekt in za stotine drobnejših pojavov, kakor je npr. prehod pripovedovanja v historični sedanjik ali konstrukcija imam z infinitivom itd.«

⁸ Prim. *Jože Toporišič*, Pogovorni nedoločnik, JIS XI, 1966, 264—265; in Slovar Slovenskega knjižnega jezika, I; Ljubljana 1970, v glagolskih preglednicah uvoda.

Ljubljanski pogovorni jezik ima na splošno iste glasovne značilnosti kot splošni pogovorni, ima pa tudi svoje posebnosti. Tako izginja glagolska pripona *-i-* v nedoločniku in namenilniku (*nôst*) in v sedanjiku, kolikor se v 1 in 2. os. ed. ne izgovarja kot polglasnik: *nosəm nosəš nos; nós -mo -te -jo; nós -va -ta -ta*; končnici *-i* in *-u* se radi izgubita v daj. in mestniku ednine (*k hiš, v hiš, k sosed, pr sosed*). Vendar *-i* in *-u* ostaneta v predlogih, ki se vežejo z mestnikom in tožilnikom (*sem v avtobusu — grem v avtobus*); *-i* ostane, če mu sledi *j*: *v Jugoslaviji*. Množinski *-i* imenovalnika se rad izgubi pri pridevniških besedah v prilastkovi vlogi: *mlad fantje, tak otroc. Glasova i in u* se izgubljata v predponah in osnovi: *prprapte se, drgač, prjatu*; samo kot polglasnik pa se govori, če sta kratka in naglašena: *sət, krəh*; tako tudi *à (brət)*: *-aj se govori samo -èj, -àv in -àl pa -ou*.

Velika posebnost ljubljanskega pogovornega jezika je, da se nena-glašena končnica *-o* pri samostalniki srednjega spola izgublja (*mlék, ôkn, mést*), pri pridevniki pa se ob takih samostalnikih rabi moška oblika: *dóber mlek, visòk ôkn, stàr mest*. Prislov na *-o* in pridevnika izgubi samo *o*: *dóbr vem (< dobro vem)*.

Tudi v ljubljanskem pogovornem jeziku so v posameznih značilnih primerih izgube samoglasnikov, zlitja glasov, prevoji: *cló, zló, tkó < celo, zelo tako; tuki, neki < tukaj, nekaj; človk < človek; morəm, morš < moram, moraš, j < je; t, s < ti, si; a j bil, a t je dal, a s vidu; tle < tule; um uš u umo < bom; a vš dal ipd. K(ə) = ker, ki in ko: Ne povem, k ne vem; človk, k(ə) si z njim govoru; takrat, k se je to zgódl; jest < jaz*.

Soglasniški sklop *nj* se izgovarja kot *jn* (*sajne, kojna, stanvajne, sajn-ski*), na začetku besede in za *e, i* pa kot *n*: *niva < njiva, preménat < premenjati, svinak < svinjak*. Če *j* začenja pripono ali končnico, se *nj* izgovarja kot *nj*: *s stranjo, petelinji*.

Pri naglasu je posebnost deležnik na *-l* glagolov na *-iti- -im* s predpono: *pogovóru pogovoríla pogovórl pogovórli* (zborno *pogovorílo, pogovoríli*).

Značilna je glagolska pripona *-va-* namesto *-ová, evá* (*kupvát, kupč-vát*).

Ljubljanski pogovorni jezik še vedno ni enak narečju, je pa marsikje drugod v Sloveniji. Ljubljanske narečne značilnosti so npr. *u* namesto *o* v prednaglasnem zlogu (*kusi, utròk*), *a* v ponaglasnem (*ena lepa < eno lepo, mama < imamo, iz bratam < z bratom, dev < delo, kukr*

< kakor, *lohka* < lahko, *pulcaj* < policaji, *pu* < pol, *tku* < tako, *tu* < to, *na vem* < ne vem.

Po manjših slovenskih mestih jezik ni tako razslojen. Pokrajinski pogovorni jezik (če ga sploh imajo) je rad enak narečju. Za primer vzemimo gorenjski pogovorni jezik: v Kranju se *nj* govori vedno kot *n* (izvzet je tip *jelenji* ipd.), na Jesenicah se nedoločnik naglašuje tako kot v zbornem jeziku, četudi večinoma že nima več *i* na koncu (*prošit* ali *prošita*); končnica *-emu* se glasi *-emo* (*temò njegovmo*), tako tudi *-u* (*brato*).

V štajerskem pogovornem jeziku se samoglasniki malo izgubljajo; govori se torej *nositi*, *lepega*, vendar *nósla* je (tudi *nósl* so), *tak*. Značilne so oblike *néso*, *nóso*, *vido* < *nesel*, *nosil*, *videl*, nadalje samo *en e* (tudi za polglasnik).

Pokrajinsko obarvanost daje posebno stavčna intonacija ter naglas, ki je na Kranjskem tonemski, drugod pa ne.

5. Skladnja

To so glavne glasovne, oblikoslovne in naglasne značilnosti pogovornega jezika. Pogovorni jezik pa se od zbornega loči tudi v skladnji.⁹ Marsikatera skladenjska posebnost pogovornega jezika je sploh značilna za t. i. govorni jezik, najsi bo zborni, pogovorni, narečni. Navedimo jih nekaj, in sicer najprej ponovitve brez veznika:

1. Popolne ponovitve: *Hodil je hodil, pa ni nikamor prispel.* — *Jaz ga čakam, čakam, vendar ga ne pričakam.* — *Beli so beli češnje cvetovi.* — *Daj daj, povej že, kar misliš.* — *Perilo je belo belo.* — *Hitro hitro na vlak.* — *Stopi stopi k sosedu in ga prosi za zamero.* — *Beži beži, kdo ti bo to verjel!* — *Priden priden, fantek moj.* — *Pustil, pustil* (= če je pustil, naj pusti).

2. Ponovitve nekako soodnosnega pomena: *Trpim, delam ko konj.* — *Prašiči so ješči, vse požrejo.* — *Poslušaj, ne verjame.* — *Noga ob-*

⁹ B. Pogorelec v štev. 18 za govorni jezik navaja naslednje značilne skladenjske pojave: anakolut (153); konsituacijo, ki dopušča »nepravilno« stavčne zgradbe, ponavljanja, prekinitve, zvez in začetke novih stavčnih zgradb, nedokončanost in navidezno nedorečenost (158); pristavke in vrvke pripovedovalca oz. govorečega (140/141, 145), npr. *veš, razumeš, vidiš, to je tisto, to pa to, prav* ipd.; izpuščanje objekta ali vodilnega stavka, zaradi česar se potencialni objektni stavki osamosvoji (147); krajše stavke; in daljše, ki pa niso lepo skladenjsko usklajeni; kontaminacije, deloma drugačen besedni red (149). — Pričujoča razprava se v tem delu opira na knjigo N. J. Švedove, Očerki po sintaksisu ruskoj razgovornoj reči. Moskva, 1960.

stoji, se ne gane. — Pojdi, ne obotavljaš se. — Joka, stoka. — Pojdi, kupi. — Stopi, prinesi mi! — Grem, bom videla.

3. Členka *pa* in *ne* med ponovljenima izrazoma; pred *ne* je izpuščen ali: *Pameten pa, pameten.* — *Kriv, ne kriv, zdaj je, kar je.* — *Verjel, ne verjel — tako je.* — *Rad, nerad, dá pa le.* — *Prijatelj, ne prijatelj — človek je.* — *Prijatelj gor, prijatelj dol — plačati je treba.*

4. Osebek in povedkovo določilo je ista beseda, vmes pa pomožnik je: *Služba je služba.* — *Trgovina je trgovina.* — *Vojska je vojska.*

5. Ponovljena izraza poudarjata nasprotje med nedovršnostjo in dovršnostjo, vmes pa je *ne*: *Čaka, ne dočaka.* — *Točim, ne iztočim.* — *Lovi, ne ujame.* — *Gleda, se ne nagleda.*

6. Drugi izraz je stopnjevan: *belo prebelo, strašno prestrašno, joj prejoj, bel belcat, sam samcat.*

7. Namesto ponovljenega samostalnika je istoimenski pridevnik: *norec nori, prismođa prismojena, bik bikasti, trapa trapasta, štor štorasti.*

Ponovitve z vezniki: *Šli smo in šli.* — *Trkal je in trkal — zaman.* — *Ne razumem pa ne razumem.* — *On pa ne in ne.* — *Otrok kot otrok — vse obrača po svoji pameti.* — *Videl je in ne videl (= delal se, da ni videl).* — *Ne pride pa ne pride.* — *Oženi se pa oženi se — kdo vas bo pa kar naprej to poslušal!* — *Kupil ga bom in ga bom.* — *Rad ali ne rad, šel bo.* — *Jezi se ali ne jezi, tako je bilo.*

Zveze s *pa* (potem): *Če hoče, pa naj bo.* — *Če že vabiš, potem povabi vse!*

Zveze z ogovorilnimi glagolskimi izrazi: *On je govoril vse mogoče, veš, jaz sem se mu pa smejala.* — *Daj, sem si mislil, grem tudi jaz na grad.* — *Viš, si se opekel, ker me nisi ubogal.* — *Tebi je to, vidiš, smešno!* *Lej, sem pridi.* — *Šel je mimo mene, češ da me ne vidi.*

Zveze s členki: *To ti je bilo veselo na ribniku.* — *To vam je nesramnež!* — *To so vam delavci!* — *Potem še komu verjemi, če te vsak prevara! (= Pa še komu verjemi...)* *Kje ti bom jaz to verjela!* — *Kam boš toliko kupoval konec leta!* — *Le kje se bo on poboljšal!* — *Kaj se boš tlele razburjal!* — *Kakó ne bi poznal teh krajev!* — *Pa še kako se boš učil, ko ti bom ukazal!* — *Kje se bom jaz s tabo meril!* — *Kogú boš zabavljaj!*

Za pog. jezik so značilne še zveze s poudarnimi zaimki, prislovi in členki: *Kakšen čuden si danes.* — *Malo je manjkalo, pa bi bili zmrznili v snegu.* — *Mislím, da je preprosto nor.* — *Kakšna reva! Lisica, da ji*

ni para! — Kaj komarji, ampak mrzlica! — Jaz ti pa stojim tam in ničesar ne opazim. — To vam je tako. — On pa lepo kovček v roke in izgine med ljudmi. — Ti mi boš lepo povedal, zakaj se pesmice nisi naučil na pamet. — Tak povej že, kaj hočeš. — Tak velik, pa ne veš, koliko si star! — Ti si pa tudi revež, če tega ne veš. — Prav treba ti je bilo govoriti neumnosti! — To se ve, da bom storil, kot boste želeli. — Pa ne, da ste se ustrašili.

Že v teh primerih je bilo vse polno izpustov. V veliki meri so mogoči zato, ker se izpuščeno da razumeti iz govornega položaja. Dostikrat k pravilnemu razumevanju pomagajo mimika in geste. Govorni položaj utemljuje tudi rabo glagolskih izrazov kot *veš*, *viž ga*, *lej ipd.* Za pogovorni jezik je deloma močno značilno na pol vikanje: *Kje ste pa bil, Andrej*. Do neke mere je za pogovorni jezik značilna tudi raba priredja, pravzaprav vrste zaporednih kratkih stavkov.

Pogovarjamo se navadno čisto prosto, nepripravljeno. Posebno če smo govorno malo spretni, se nam rado zgodi, da z začetnimi besedami nakazanega skladenjskega vzorca ne izpeljemo do konca. Zaradi tega misel ali sploh ni dorečena ali pa je dorečena ob drugačnem skladenjskem vzorcu: *Naš Janez, si ga videl, ko je šel v hribe?* Normalni stavčni vzorec je *Naš Janez je šel v hribe. Si ga videl?*, oz.: *Ali veš, da je naš Janez šel v hribe?* Včasih sploh začnemo že govoriti, še preden dobro vemo, kaj bomo povedali. Tako svoj govor trgamo z vrivki, stavku še kaj dodajamo, ipd.: *Na Gregorjevo — otec, še veš? — se ptički ženili so. — Ana, daj, stopi no gor v stanovanje in mi prinesi plašč, hubertus (ali sivega, ali v omari na hodniku je).* Primerjaj še iz otroškega govora: *Mama kje je (= kje je mama).* Zaradi takega sprotnega izmišljanja, kaj bomo povedali, in zaradi spreminjanja stavčnega vzorca se dostikrat pregrešimo zoper besedni red. Vse to so v bistvu pomanjkljivosti, ki se jim je dostikrat težko izogniti, v veliko primerih pa so čisto nepotrebne. Torej govorimo slabo, raztrgano, ker bodisi ne obvladamo dovolj snovi ali pa se nismo dovolj vadili gladko govoriti.

6. Besedje¹⁰

Pogovorni jezik ima nekatere posebnosti tudi v besedju.

Pogovorna je taka beseda, ki je dopustna tudi za to zvrst jezika, v zbornem jeziku pa ima večinoma svojo nepogovorno vzporednico ali sploh ne. Navadno je splošno slovenska ali značilna za obsežnejše pre-

¹⁰ Prim. v točki 6, kar je o tem pisal B. Vodusek. V št. 4 pa govori o tem, da je raba besed v občevalnem jeziku merilo za njihovo stilsko kvalifikacijo: »Razločevanje med normalnimi in nenormalnimi besedami knjižnega jezika se

dele Slovenije; prav po tem se loči od narečne, ki je veliko bolj omejena. Besedišče pogovornega jezika pa ne zajema vseh nezbornih besed s celotnega ali zelo širokega področja Slovenije: iz njega so namreč izključene besede, ki jih naš izobraženec iz pogovornega jezika zavestno izloča kot neprimerne (npr. *ferderbati*, *štirna*, *forhang* ipd.).

Slovar slovenskega knjižnega jezika navaja kot pogovorne tudi naslednje besede (za pomišljam jim je dodana zborna vzporednica): *a* — ali (kot poudarni ali vprašalni členek), *adijo* — na svidenje, *basirati* — peti bas, *bata* — vata, *brigati se* — skrbeti, *brihten* — bister, *dilce* —

objektivno opira na primerjanje zapisanih besed z živim govorom in prav v tem primerjanju je edino in obenem znanstveno lahko določljivo merilo za konkretno vrednost posameznih besed.« (Str. 1149.) In še: »Prav iz nespoznanja in napačne ocene občevalnega jezika namreč izvira po mojem trdnem prepričanju večina neuspehov, ki so jih doživeli različni slovničarski in pravopisni predpisovalci pri nas v preteklosti, in izvira v konkretnem primeru tudi napačno stališče Pravopisa do domačega besednega zaklada knjižnega jezika.« (Str. 1150.) Ter: »Vsi tisti, ki hočejo urejati in določati besedni zaklad našega knjižnega jezika, bi morali po tolikšnem času njegovega razvoja vendar že enkrat sprejeti načelo, da mora biti nepremakljiva podlaga knjižnega besednega zaklada normalni besedni zaklad občevalnega jezika in da se ta podlaga ne sme samovoljno spreminjati ali nadomeščati s poljubnimi dialektičnimi, arhaičnimi in zgolj umetnimi izrazi, ki jih občevalni jezik ni sprejel. Za vse takšne izraze, ki jih občevalni jezik ne pozna, bi moralo biti določeno, da se smejo rabiti v pisanju samo pogojno, to se pravi samo takrat, ko jih izrecno opravičuje posebna stilistična ali pomenska potreba. /.../ Na noben način pa ne bi smelo biti dovoljeno ne pri prevajanju ne pri originalnem pisanju heterogeno mešanje najrazličnejših dialektičnih, arhaičnih in zgolj umetnih izrazov brez vsake stvarne potrebe samo zaradi nekega navideznega bogastva in zlagane lepote. /.../ Edino naslonitev na občevalni jezik in na normalni zaklad knjižne slovenščine /je/ tudi zanesljiva obramba pred poplavo vsakovrstnih izposojenk. Le tako damo vsakemu našemu povprečnemu človeku možnost, da razločuje med domačim in tujim jezikovnim blagom; sicer namreč velikokrat ne bo vedel, ali ima opravka s tujo oziroma dialektično ali arhaično besedo. Zato tudi v normalni knjižni slovenščini ne more biti mesta za dialektične izraze obrobni narečij, ki veliki večini Slovencev zvenijo kot očitni hrva-tizmi, magari da to niso; najboljšje merilo poleg dobre literarne tradicije je naš občevalni jezik, ki takšnih izrazov ni sprejel. Kar pa se tiče tistih asimilacijskih izposojenk /tj. izposojenk, ki naj bi slov. približale slovanskim jezikom/, ki so se vgnezdile v občevalnem jeziku kot nepotrebne dublete zaradi negativnih vplivov našega pisanja /./ nam dajejo klasičen vzgled, kakšen bi moral biti v današnjih dneh pozitivni vpliv knjižnega jezika na občevalni jezik. Četudi se namreč takšne nepotrebne asimilacijske izposojenke marsikje govorijo, bi se dale po veliki večini brez težav odpraviti, če bi le vse naše jezikovno normiranje postavili na pravilno podlago, to je na dosledno dajanje prednosti normalnim domačim izrazom.« (Str. 1151—1152.)

smuči, *pet din* — pet dinarjev, *na to uho je gluh* — tega ne sliši rad, *hitre jeze je* — se hitro razjezi, *hlače se mu tresejo* — boji se, *cuker* — sladkor, *če* — ali, *fajmošter* — župnik, *crkniti* — poginiti, *cukati* — vleči, *konj je cuknil* — konj je potegnil, *guncati* — zibati, *črviči me* — zvija me, *crkljati* — pretirano negovati ali razvajati, *fejst* — zal (dober ipd.), *fleten* — čeden (ljubek...), *flikniti* — udariti, *foks* — fokstrot, *franža* — okrasna nit (resa) itd.

Nekaterih pogovornih izrazov se drži prizvok izrazne neskrbnosti: *dila* — deska, *briht* — pamet (razum), *farbati* — goljufati (lagati) *pojdi se farbat* — ne verjamem ti (ne strinjam se s teboj, nočem imeti opravka s teboj), *gvant* — obleka, *gvišen* — gotov (nedvomen), *gusta* — okus (občutek), *flika* — krpa (zaplata).

Za pogovorni jezik je močno značilna tudi raba čustveno obarvanih besed in pripon.

РЕЗЮМЕ

Статья исследует разговорную речь в словенском языке, употребляемую в особенности людьми из городов (а также и из других мест), начиная с средним образованием, в официальных и деловых контактах, а в более узком круге также в обсуждениях профессиональных, научных, культурных вопросов. Особенно часто она употребляется во взаимных контактах людьми, принадлежащими разным диалектным областям. Разговорный язык находится в середине между литературным языком и диалектом. Статья различает два вида разговорного языка: первый вид — общесловенский, а наряду с ним существуют еще варианты по провинциям. Провинциальные разговорные варианты в отношении к общесловенской — как более низкие к более высокой и гораздо более близки к отдельным географическим диалектным областям. Основанием общесловенского разговорного языка служит разговорный язык Любляны и более близких городов.

Статья исследует более подробно фонетику, морфологию, ударение, запись, синтаксис и словарный состав общего разговорного языка, а отчасти также и люблянский провинциальный вариант. В примечаниях дана история понятия словенского разговорного языка и история определения его особенностей (с полной библиографией).